

Załącznik do uchwały
nr XXIV/222/2021
Rady Miejskiej we Wrześni
z dnia 28 maja 2021 r.

BURMISTRZ MIASTA I GMINY
WRZEŚNIA

**Sprawozdanie z realizacji
Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami
dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2020
za lata 2019-2020**

WSTĘP

„Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Września na lata 2017-2020” został wprowadzony przez Radę Miejską we Wrześni uchwałą nr XXIV/317/2017 z dnia 21 kwietnia 2017 r. Ogłoszony został w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego z 5 maja 2017 r. pod pozycją 3646. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Września.

Gminny program opieki nad zabytkami nie stanowi aktu prawa miejscowego, lecz jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Program opieki nad zabytkami stanowi podwalinę współpracy między samorządem gminnym a właścicielami zabytków i wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Cele gminnego programu opieki nad zabytkami

Cele gminnego programu opieki nad zabytkami wskazuje art. 87 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz.U. z 2020 r., poz. 282 ze zmianami):

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
2. uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego, podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
5. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
6. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Z realizacji programów odpowiednio zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami* (Dz.U. z 2020 r., poz. 282 ze zmianami) Burmistrz sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji programu opieki nad zabytkami i przedstawia Radzie Miejskiej.

Burmistrz Miasta i Gminy Września sporządził Sprawozdanie z realizacji „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2020” za okres 2017-2018. Sprawozdanie zostało przyjęte przez Radę Miejską we Wrześni uchwałą nr VI/40/2019 z 28 marca 2019 r.

REALIZOWANE DZIAŁANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

DZIAŁANIE 6.1. – PROWADZENIE GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Działanie: 6.1.1. – prowadzenie gminnej ewidencji zabytków nieruchomości

Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków w połączeniu z weryfikacją zbioru w oparciu o stan faktyczny zachowanej substancji zabytkowej w Gminie. Prace inwentaryzacyjne będą polegać na sporządzeniu kart adresowych, w których umieszczone będą podstawowe dane określające wartość historyczną obiektów oraz dokumentację fotograficzną.¹

Gminna ewidencja zabytków

Obiekty zabytkowe zarówno te wpisane do rejestru zabytków jak i pozostałe ujmowane są w wojewódzkiej ewidencji zabytków jak i w gminnych ewidencjach zabytków.

Gminna ewidencja zabytków jest podstawą do stworzenia gminnego programu opieki nad zabytkami. Gminna ewidencja zabytków prowadzona jest przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy (art. 22 ust. 4 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* - Dz.U. z 2020 r., poz. 282 ze zmianami). W gminnej ewidencji zabytków ujęte są zabytki nieruchome tj.: budynki, układy urbanistyczne, zespoły budowlane i zabytki archeologiczne. Stosownie do art. 22 ust. 5 ww. ustawy: *W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru, 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.* Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego. Ujęcie obiektu w gminnej ewidencji zabytków nie jest formą prawnej ochrony zabytku jaką jest wpis do rejestru zabytków. Jakkolwiek dla obiektu uwzględnionego w gminnej ewidencji zabytków istnieje obowiązek uzgodnienia przez właściwy organ architektoniczno – budowlany z organem decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (art. 53 i 60 *Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, Dz.U. z 2020 r., poz. 293 ze zmianami) oraz uzgadniania pozwolenia na budowę lub rozbiórkę (ustawa z dnia 7 lipca 1994 r., art. 39 ust. 3 *Prawa budowlanego* Dz.U. z 2020 r., poz. 1333). Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Września została wprowadzona Zarządzeniem Nr 206 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 17 października 2019 r. Karty gminnej ewidencji zabytków archeologicznych zostały przygotowane. Trwają obecnie prace związane z zaprowadzeniem gminnej ewidencji zabytków archeologicznych zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

- **Wprowadzenie Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Września**

17 października 2019 r. Burmistrz Miasta i Gminy Września na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 oraz art. 30 ust. 1 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2020 r., poz. 713 ze zmianami) w związku z art. 22 ust. 4 i 5 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2020 r., poz. 282 ze zmianami) wydał Zarządzenie Nr 206 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 17 października 2019 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Września. Gminną Ewidencję Zabytków uzgadniano z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu. W ramach uzgodnień dokonano uzupełnień lub poprawek w kartach ewidencyjnych.

---

¹ Tekst podkreślony w sprawozdaniu – nazwa realizowanego zadania określonego w „Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2020”.

Do Gminnej Ewidencji Zabytków włączono 702 adresowe karty ewidencyjne. Zestawienia obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków stanowi załącznik do Zarządzenia Nr 206 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 17 października 2019 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Września.

- **Rozszerzenie Gminnej Ewidencji Zabytków**

Na przełomie 2019 r. i 2020 r. na podstawie wskazania przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu (pismo z 9 sierpnia 2019 r.) nowych obiektów, które należy ująć w Gminnej Ewidencji Zabytków przygotowano ewidencyjne karty adresowe dla obiektów nieruchomości i zespołów folwarcznych. Na kartach ewidencyjnych zamieszcza się informacje adresowe o obiekcie, informacje historyczne i konserwatorskie oraz fotografie i ewentualne plany dla obiektów obszarowych. W maju 2020 r. karty zostały przekazane do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu w celu zaopiniowania. Karty ewidencyjne zostały zaopiniowane pozytywnie (pismo z 25 września 2020 r.).

Wykaz 84 obiektów oraz 34 zespołów folwarcznych wskazanych przez WWKZ do wpisania do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Września ujęty został w *Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2021-2024* przyjętym uchwałą nr XXI/208/2021 Rady Miejskiej we Wrześni z 4 lutego 2021 r. (str. 46-49).

- **Wyłączenia z gminnej ewidencji zabytków**

W związku z wyłączeniem obiektów z Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Burmistrz Miasta i Gminy Września na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 oraz art. 30 ust. 1 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2020 r., poz. 713 ze zmianami) w związku z art. 22 ust. 4 i 5 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2020 r., poz. 282 ze zmianami):

- Zarządzeniem Burmistrza nr 102 z dnia 22 lipca 2020 r. z Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Września wyłączono obiekt:

Sygnatura karty	Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Uwagi
29.05.	Oblaczkowo	Oblaczkowo 26	ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY - STODOŁA	k. XIX w., przebud. I. 70 XX w.	--

- Zarządzeniem Burmistrza nr 137 z dnia 14 września 2020 r. z Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Września wyłączono obiekt:

Sygnatura karty	Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Uwagi
13.02.	Gozdowo Młyn	Gozdowo Młyn	ZESPÓŁ FOLWARCZNY - STODOŁA	XIX/XX w.	--

Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków małej architektury w formie zbioru kart adresowych zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków, w tym także najciekawszych obiektów znajdujących się na cmentarzach z terenu Gminy.

- Zgodnie z późniejszym zaleceniem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu nie prowadzi się osobnej ewidencji małej architektury w formie zbioru kart adresowych zabytków. Karty te są częścią Gminnej Ewidencji Zabytków, o której mowa w poprzednim punkcie. Do tej ewidencji zostaną włączone.

Działanie 6.1.2. - prowadzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych

Weryfikacja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych polegająca na wprowadzeniu informacji o znaleziskach pradziejowych dokonanych w okresie od 2016 roku w formie wymiany lub założenia nowych kart zespołów stanowisk archeologicznych zgodnie z zaleceniem WWKZ.

- Gmina Września realizowała inwestycje drogowo-budowlane. W związku z nimi prowadzone były badania archeologiczne. Ujawniane są nowe stanowiska archeologiczne lub zmienia się wiedza o znanych dotychczasowych. Informacje te przedstawione zostaną przez archeologów prowadzących działania. Wówczas to na ich podstawie będzie można wprowadzić nowe informacje na karty gminnej ewidencji zabytków.

W latach 2019-2020 przeprowadzono następujące badania archeologiczne:

Lp.	Badania archeologiczne prowadzone przy pracach	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Budowa układu drogowego wraz z niezbędną infrastrukturą obwodnicy miejscowości Września łączącego drogę krajową nr 15 z drogą krajową nr 92 na terenie gm. Września zlokalizowanej w strefie ochrony konserwatorskiej określonej w ZRID nr 1054/2018 z 28.12.2018 oraz w strefie ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych ob. AZP 54-34, 53-34	331/2019/C z 07.05.2019
2.	Budowa układu drogowego wraz z niezbędną infrastrukturą obwodnicy miejscowości Września łączącego drogę krajową nr 15 z drogą krajową nr 92 na terenie gm. Września na działce nr ewid. 201/6 w m. Gutowo Wielkie na terenie zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego Gutowo Małe stan. 31 ob. AZP 54-34/31 (*zmiana granic miejscowości Gutowo Małe – Gutowo Wielkie)	394/2019/C z 28.05.2019
3.	Budowa układu drogowego wraz z niezbędną infrastrukturą obwodnicy miejscowości Września łączącego drogę krajową nr 15 z drogą krajową nr 92 na terenie gm. Września na działce nr ewid. 148/4 w m. Sokołowo na terenie zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego Gutowo Małe stan. 6 ob. AZP 54-34/32	395/2019/C z 28.05.2019
4.	Budowa układu drogowego wraz z niezbędną infrastrukturą obwodnicy miejscowości Września łączącego drogę krajową nr 15 z drogą krajową nr 92 na terenie gm. Września na działce nr ewid. 25/2 w m. Sokołowo na terenie zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego Sokołowo stan. 12 ob. AZP 54-34/33	397/2019/C z 29.05.2019
5.	Budowa układu drogowego wraz z niezbędną infrastrukturą obwodnicy miejscowości Września łączącego drogę krajową nr 15 z drogą krajową nr 92 na terenie gm. Września na działce nr ewid. 17/4 w m. Sokołowo na terenie zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego Sokołowo stan. 13 ob. AZP 54-34/34	398/2019/C z 29.05.2019

DZIAŁANIE 6.2. – PROMOCJA REGIONU I EDUKACJA O DZIEDZICTWIE

Działanie 6.2.1. - udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych

- Rozpowszechnienie informacji na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu Miasta i Gminy Września.
  - Informacje na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się na terenie gminy Września prowadzone są przez:
    - Wydział Organizacyjny Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni
      - na stronie internetowej www.wrzesnia.pl oraz na profilu fb www.facebook.com/Wrzesnia-Miasto-w-Centrum-Zainteresowania,
    - Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrześnińskich
      - na stronie internetowej www.muzeum.wrzesnia.pl oraz na profilu fb www.facebook.com/MuzeumWrzesnia,
  - Muzeum udziela także porad merytorycznych dotyczących dziedzictwa kulturowego.
  - Udzielone porady merytoryczne:
    - 2019 r. – 24 porady merytoryczne,
    - 2020 r. – 19 porad merytorycznych.

- W celu wyeksponowania obiektów dziedzictwa kulturowego dla potrzeb turystycznych i społecznych podejmowane są różnokierunkowe działania poprzez tworzenie i promocję na bazie obiektów kulturowych tras i ścieżek turystycznych.
  - W 2008 r. Gmina Września (obszar wiejski) przystąpiła do Lokalnej Grupy Działania „Z Nami Warto”. Zadaniem LGD jest m.in. promocja atrakcji turystycznych. W latach 2019-2020 Urząd Miasta i Gminy we Wrześni oraz Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich wspomogły LGD „Z Nami Warto” w wydaniu przewodnika turystycznego dla dzieci „Rowerem przez historię”. W przewodniku przedstawione są miasto Września, Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich oraz Gród Piastowski w Grzybowie.
  - Przez teren gminy Września przebiega *Szlak Piastowski*. Gmina Września przystąpiła do Stowarzyszenia Klaster Turystyczny „Szlak Piastowski w Wielkopolsce” uchwałą Rady Miejskiej we Wrześni nr XIII/190/2015 z dnia 30 grudnia 2015 r. Zadaniem stowarzyszenia jest promocja turystyczna miejsc związanych z dziejami Piastów w Wielkopolsce. Na terenie gminy Września takim miejscem jest grodzisko w Grzybowie z Rezerwatem Archeologicznym stanowiącym Oddział Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Gmina Września przystąpiła do Wielkopolskiej Organizacji Turystycznej uchwałą Rady Miejskiej nr X/122/2019 z 12 grudnia 2019 r. Zadaniem organizacji jest budowanie wizerunku Wielkopolski jako atrakcji turystycznej. W ramach współpracy z WOT przygotowane zostały foldery (patrz niżej).
2. Udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Września na lata 2017 – 2020” na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni
- *Gminna Ewidencja Zabytków* (zestawienia obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków stanowi załącznik do Zarządzenia Nr 206 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 17 października 2019 r. w sprawie przyjęcia *Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Września*) oraz *Gminny program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Września na lata 2017 – 2020* udostępniane są w Biuletynie Informacji Publicznej: <https://bip.wrzesnia.pl/>.
3. Publikowanie materiałów reklamowych i turystycznych opisujących istniejące zabytki w Mieście i Gminie Września
- wydawanie materiałów promocyjnych:
    - a) Wydział Organizacyjny Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni – Referat Obsługi Inwestorów:
      - projekt i wydruk ulotek promocyjnych dotyczących miejsc turystycznych znajdujących się w Mieście i Gminie Września tj.: *Przystanek Wąskotorówki, Gród w Grzybowie, Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich*. Wszystkie te ulotki zostały wykonane w trzech wersjach językowych (polskiej, angielskiej i niemieckiej),
      - zlecenie projektu i wydruku plansz edukacyjnych z okazji przypadającej w 2021 roku 120. rocznicy Strajku Dzieci Wrzesińskich w ilości 1400 sztuk. Realizacja tego przedsięwzięcia wyniosła ok. 40 tys. zł i w kosztach partycypował Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu w kwocie 10 tys. zł oraz Wielkopolski Kurator Oświaty w kwocie 13 tys. zł.,
      - pocztówki w liczbie 2 000 szt.,
      - foldery reklamowe „Kulturalna Września” oraz „Września kiedyś i dziś” w liczbie 1000 szt.
    - rozprowadzanie materiałów promocyjnych

- Wydział Organizacyjny Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni – Referat Obsługi Inwestorów w ramach współpracy z Wielkopolską Organizacją Turystyczną przekazuje swoje materiały, tj. ulotki promocyjne na różne wydarzenia organizowane przez ww. stowarzyszenie. Miejscami do których dotarły informacje o atrakcjach w gminie Września są: Targi Tour Salon, Letni Targ z Wrześnią, Wielkopolski Piknik Turystyczny, Kiermasz Rzemieślniczy – Smak i Tradycja.
- Gmina Września w ramach swoich zadań własnych zakupiła specjalne stojaki na ulotki, które dostarczyła do jednostek świadczących usługi hotelowe na terenie Miasta i Gminy Września celem dotarcia do jeszcze większego grona odbiorców. Specjalnie dedykowane stojaki można spotkać w: Hotel Azymut, Ośrodek Lipówka, Restauracja Hotel Cassandra Września, Hotel Kosmowski Września, Pensjonat Rondo Oblaczkowo, Hotel Węgierki Restauracja Szaffran, Willa Wiosna Oblaczkowo.

b) Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich:

- S. Mazurkiewicz „*Kościół Świętego Ducha we Wrześni. Historia-świątynia-wspólnota*”, Września 2019 (300 egz.),
- „*Wrzesiński Ratusz*”. Model kartonowy, Września 2019 (1000 egz.),
- L. Musiałkowski. „*Wrzesińska Kolej Powiatowa*”, Września 2020 (200 egz.).

4. Wspieranie organizacji i stowarzyszeń w opracowaniu i publikowaniu materiałów dotyczących historii i zabytków Miasta i Gminy Września

- W 2019 r. Urząd Miasta i Gminy we Wrześni wydał w formie kompletu kart pocztowych obrazy Andrzeja Niedzielskiego przedstawiające obiekty zabytkowe z terenu miasta (450 kompletów).

Pozostałe formy wspierania organizacji i stowarzyszeń we wspieraniu działań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego:

2019 r.

<i>I.p.</i>	<i>wnioskodawca</i>	<i>cel dotacji</i>	<i>wysokość dotacji</i>
1.	Wiejskie Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalno-Turystyczne SZANSA w Grzybowie	VII Letni Festyn Historyczny dla mieszkańców Gminy Września.	1.900,00 zł
2.	Wiejskie Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalno-Turystyczne SZANSA w Grzybowie	„Turniej o Koronę Dębów Grzybowskich” - VI Grzybowski Turniej Wojów	23.000,00 zł
3.	Towarzystwo Przyjaciół Grodu w Grzybowie	V Wielkopolski Festiwal Odkrywców Historii – Cudze chwalicie swego nie znacie	17.000,00 zł

2020 r.

<i>I.p.</i>	<i>wnioskodawca</i>	<i>cel dotacji</i>	<i>wysokość dotacji</i>
1.	Wiejskie Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalno-Turystyczne SZANSA w Grzybowie	VIII Letni Festyn Historyczny dla mieszkańców Gminy Września.	2.500,00 zł
2.	Wiejskie Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalno-Turystyczne SZANSA w Grzybowie	„Turniej o Koronę Dębów Grzybowskich” - VII Grzybowski Turniej Wojów	16.000,00 zł
3.	Towarzystwo Przyjaciół Grodu w Grzybowie	VI Wielkopolski Festiwal Odkrywców Historii – Moja droga	14.000,00 zł

W 2020 r. otwarty konkurs ofert został rozstrzygnięty jednak z powodu epidemii nie podpisano umów ze stowarzyszeniami i imprezy nie odbyły się.

5. Gromadzenie i udostępnianie przez Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich materiałów dotyczących dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Września.

- Gromadzenie zbiorów jest stałą częścią działalności muzeum.
Placówka pozyskuje nowe zbiory drogą zakupów, darów, przekazów oraz badań terenowych.

Obiekty włączone do zbiorów (muzealia) wg. grup statystycznych:

2019 r.

	<i>poddział</i>	<i>zakupy</i>	<i>dary</i>	<i>przekazy</i>	<i>wpisów razem</i>
1.	sztuka	4	0	0	4
2.	archeologia	0	0	0	0
3.	etnografia	0	0	0	0
4.	historia	1	12	4	17
5.	militaria	0	0	0	0
6.	numizmatyka	0	1	0	1
7.	technika	0	0	0	0
8.	przyroda	0	0	0	0
9.	geologia	0	0	0	0
10.	fotografia	0	5	0	5
11.	kartografia	0	3	1	4
12.	archiwistyka	255	26	17	298
13.	biblioteka	10	9	11	30
	ogółem	270	56	33	359

2020 r.

	<i>poddział</i>	<i>zakupy</i>	<i>dary</i>	<i>przekazy</i>	<i>wpisów razem</i>
1.	sztuka	-	-	-	-
2.	archeologia	-	-	-	-
3.	etnografia	-	-	-	-
4.	historia	-	12	8	20
5.	militaria	-	-	-	-
6.	numizmatyka	-	5	1	6
7.	technika	-	-	-	-
8.	przyroda	-	-	-	-
9.	geologia	-	-	-	-
10.	fotografia	-	8	-	8
11.	kartografia	-	1	-	1
12.	archiwistyka	-	19	2	21
13.	biblioteka	2	18	16	36
	ogółem	2	63	27	92

Decyzjami Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (decyzje nr 432/2018, nr 433/2018, nr 436/2018, nr 21/2020) w formie depozytu przekazano do muzeum zabytki archeologiczne pochodzące ze stanowisk archeologicznych w Białężycach stan. 2 AZP 54-33/36, Oblaczkowie stan. 8 AZP 55-33/10, Wrześni stan. 18 AZP 54-34/32, Bugaju (znalezisko przypadkowe) – 17 wpisów depozytowych.

Zbiory muzealne udostępnione są w następujący sposób

- Ekspozycja muzealna:
  - Dawna historia miasta,
  - Strajk Szkolny Dzieci Wrzesińskich,
  - Września XX w.,
  - Saloniki mieszczańskie,
- Udostępnianie kwerendystom:
  - 2019 r. – korzystały 34 podmioty,
  - 2020 r. – korzystały 52 podmioty,
- Wypożyczenie:

- 2019 r. – wypożyczono 26 obiektów muzealnych,
- 2020 r. – wypożyczono 5 obiektów muzealnych.

6. Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb turystycznych poprzez umieszczenie tablic informacyjnych dotyczących zabytków na terenie Miasta i Gminy Września.

- W 2019 r. w sieni Ratusza Miejskiego zamieszczono tablicę upamiętniającą 100. rocznicę odbycia pierwszego posiedzenia Rady Miejskiej w odrodzonej, niepodległej Polsce.

7. Przeprowadzenie spotkań z właścicielami najwartościowszych obiektów zabytkowych w celu ustalenia możliwości i zasad ich udostępniania.

- Spotkania z właścicielami najwartościowszych obiektów zabytkowych a) z proboszczem kościoła farnego pw. Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława oraz b) z proboszczem kościoła pw. Świętego Krzyża prowadzi na bieżąco dyrektor Muzeum Regionalnego im. Dzieci Wrześnińskich. Zasady udostępniania tych obiektów określone są w indywidualnych uzgodnieniach pomiędzy stronami.

Działanie 6.2.2. - edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

Włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach.

Wdrażanie do zajęć szkolnych pojęć związanych z krajobrazem kulturowym Gminy Września oraz regionu.

Informowanie młodzieży szkolnej o zasobach krajobrazu kulturowego Gminy Września.

Tematyka ochrony dziedzictwa kulturowego w zajęciach szkolnych w placówkach gminnych prowadzona jest zgodnie z programami nauczania oraz planami pracy danej szkoły. Tematykę regionalną na zajęcia szkolne wybierają indywidualnie nauczyciele. Uczniowie biorą udział w licznych zajęciach dotyczących tematyki lokalnego dziedzictwa kulturowego:

- realizowane tematy lekcji: *Mój dom dawniej i dziś, Moja rodzina i pamiątki rodzinne, Moja miejscowość, Wielkopolska – moja mała ojczyzna, Patroni wrześnińskich ulic, Września w obiektywie, Misiowe podróże po Polsce* (gromadzenie informacji o swojej okolicy), *Początki państwa polskiego, Wiosna Ludów 1848 r., Strajk Dzieci Wrześnińskich, Powstanie Wielkopolskie 1918-1919, Style architektoniczne* (przykłady lokalne), *Pomniki wrześnińskie, Legendy wrześnińskie, Gwara i zwyczaje regionalne, Reportaże fotograficzne,*
- udział w uroczystościach szkolnych i w gminnych uroczystościach patriotycznych,
- udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa organizowanych przez Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrześnińskich,
- udział w projekcie „Koleje Wolności” – podróż pociągiem retro linią kolejową Gniezno-Września-Jarocin,
- zwiedzanie Muzeum Regionalnego im. Dzieci Wrześnińskich, udział w lekcjach muzealnych,
- zwiedzanie Rezerwatu Archeologicznego „Gród w Grzybowie”, udział w lekcjach muzealnych,
- udziały w konkursie „Wierni do końca” (losy żołnierzy) organizowanym przez Wielkopolskiego Kuratora Oświaty,
- udział w akcji „Szkoła pamięta” – porządkowanie miejsc pamięci,
- udział w programie „Historionauci” organizowanym przez Centrum Edukacji Obywatelskiej – poznanie historii poprzez obiekt muzealny („Orędownik Wrześniński”),
- udział w programie „Re:Memory – multimedialne historie lokalne” organizowanym przez Centrum Edukacji Obywatelskiej,
- wykonywanie gazetek okolicznościowych ukazujących lokalne dziedzictwo kulturowe.

DZIAŁNIE 6.3. – SPRAWOWANIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Działanie 6.3.1. - zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

1. Przygotowanie i wprowadzenie uchwały dającej możliwość uzyskania dotacji od samorządu gminnego na renowację, restaurację i konserwację zabytków wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków.

- Rada Miejska we Wrześni uchwałą nr XVII/175/2020 z 29 października 2020 r. wprowadziła zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków na terenie gminy Września.

Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach mogą obejmować nakłady konieczne na prace w zakresie określonym w art. 77 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. O dotację może ubiegać się każdy, kto jest właścicielem lub posiadaczem zabytku, o którym mowa w ust. 1, jeżeli posiadanie to jest oparte o tytuł prawny do zabytku wynikający z użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego, trwałego zarządu albo stosunku zobowiązaniowego. Dotacja z budżetu gminy na wykonanie prac przy jednym i tym samym zabytku może być udzielona w wysokości do 50% ogółu nakładów na te prace lub roboty z zastrzeżeniem ust. 2. Jeżeli zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, albo gdy sytuacja wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót budowlanych. Łączna wysokość dotacji i innych uzyskanych środków publicznych przeznaczonych na przeprowadzenie prac przy określonym zabytku nie może przekroczyć 100% nakładów koniecznych do wykonania prac.

W latach 2019-2020 Gmina Września udzieliła następujących dotacji na prace przy zabytkach niebędących własnością gminy:

Lp.	Podstawa dotacji	Zabytek	Właściciel	Prace przy zabytku	Wysokość dotacji
1.	Uchwała nr V/38/2019 RM z 28 marca 2019 r.	Kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Węgierkach, rej. zab. 2096/A z 12.08.1986 r.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, ul. Kościelna 1, 62-302 Węgierki	Renowacja okna witrażowego w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Węgierkach	10.000,00 zł
2.	Uchwała nr VII/67/2019 RM z 27 czerwca 2019 r.	Pałac w zespole pałacowym Opieszyn we Wrześni, rej. zab. 966/A z 05.03.1970 r. i 775/Wlkp/A z 15.01.2010 r.	Bernadeta Gasik Restauracja "Margeritta", ul. Rynek 24, 62-300 Września	Dofinansowanie prac polegających na obróbce blacharskiej w obrębie dachu, prac polegających na montażu parapetów zewnętrznych tytan-cynk oraz montaż blachy na gzymsach sztukateryjnych będących elementem robót budowlanych polegających na przebudowie, rozbudowie i nadbudowie pałacu na Opieszynie	50.000,00 zł
3.	Uchwała nr VII/67/2019 RM z 27 czerwca 2019 r.	Budynek strzelnicy we Wrześni, rej. zab. 1012/Wlkp/A z 27.10.2016 r.	Stowarzyszenie – Liga Obrony Kraju, ul. Chocimska 14, 00-791 Warszawa	Dofinansowanie prac polegających na remoncie elewacji z naprawą tynków, osuszeniem ścian, malowaniem elewacji i wymianie drzwi zewnętrznych w budynku strzelnicy sportowej we Wrześni	31.423,83 zł

4.	Uchwała nr VII/67/2019 RM z 27 czerwca 2019 r.	Kościół Parafialny pw. Św. Andrzeja Apostoła w Nowej Wsi Królewskiej rej. zab. 2534/A z 01.08.1956	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Andrzeja Apostoła w Nowej Wsi Królewskiej, Grabowo Królewskie 40	Dofinansowanie prac konserwatorskich polegających na renowacji drzwi głównych w kościele parafialnym pw. Św. Andrzeja Apostoła w Nowej Wsi Królewskiej	14.000,00 zł
5.	Uchwała nr VII/67/2019 RM z 27 czerwca 2019 r.	Kościół Parafialny pw. Św. Krzyża we Wrześni, rej. zab. 3/Wlkp/B z 26.04.2004	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Krzyża, ul. Świętokrzyska 20, 62-300 Września	Dofinansowanie prac polegających na wstawieniu nowych okien w kościele łącznie z obudową wnęk okiennych oraz wykonaniu nowej obudowy wnęki (ościeżnicy) drzwi bocznych od wewnątrz w kościele pw. Świętego Krzyża we Wrześni	25.000,00 zł
6.	Uchwała nr XIV/140/2020 RM z 18 maja 2020 r.	Kościół Parafialny pw. Św. Andrzeja Apostoła w Nowej Wsi Królewskiej rej. zab. 2534/A z 01.08.1956	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Andrzeja Apostoła w Nowej Wsi Królewskiej, Grabowo Królewskie 40	Dofinansowanie prac konserwatorskich polegających na renowacji ambony w kościele parafialnym pw. Św. Andrzeja Apostoła w Nowej Wsi Królewskiej	50.000,00 zł
7.	Uchwała nr XIV/140/2020 RM z 18 maja 2020 r.	Kościół Parafialny pw. Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława BM we Wrześni, rej. zab. 2466/A z 14.03.1933 r.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława BM, ul. Kościelna 7, 62-300 Września	Dofinansowanie prac restauratorskich 7 witraży w północnej ścianie kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława BM we Wrześni	50.000,00 zł

2. Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na ich remont.
  - Informacja o zasadach udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków na terenie gminy Września udostępniana jest w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Września.
3. Merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na ich odnowę.
  - Urząd Miasta i Gminy we Wrześni udziela merytorycznej pomocy właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na ich odnowę.
4. Nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków w zakresie:
  - rozpowszechnianie informacji na temat profilaktyki konserwatorskiej stosowanej w odniesieniu do zabytków w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
  - zbieranie informacji na temat przeprowadzonych remontów i odnotowanie tych faktów w kartach adresowych obiektów.
    - Informacje dotyczące profilaktyki konserwatorskiej udzielane są przez Urząd Miasta i Gminy we Wrześni właścicielom obiektów zabytkowych, którzy składają wnioski o udzielenie dotacji na prace przy zabytku oraz zgłaszającym zapytania dotyczące prac przy zabytkach.
    - Informacje dotyczące zmian przy obiektach zabytkowych gromadzone są podczas weryfikacji danych dotyczących zabytków.
5. Aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych.
  - Urząd Miasta i Gminy we Wrześni zachęca przedsiębiorców do zagospodarowywania obiektów zabytkowych. Udziela pomocy w postaci dofinansowywania prac przy obiektach zabytkowych oraz doradztwa merytorycznego przy składaniu wniosków aplikacyjnych o dofinansowywanie czy gromadzenia

odpowiedniej dokumentacji. Przykładem takiego wspierania jest pomoc w zagospodarowaniu pałacu na Opieszynie we Wrześni.

6. Stworzenie możliwości zwolnień z podatku od nieruchomości dla właścicieli remontujących zewnętrzne elementy budynków zabytkowych leżących w strefach ochrony historycznego założenia urbanistycznego.

- Na obszarze strefy ochrony historycznego założenia urbanistycznego miasta Wrześni (nr rej. zabytk. 295/Wlkp/A z 19.04.2006) zwolnione z podatku od nieruchomości są:
  - a) grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej (art. 7, ust. 1. pkt. 6 *Ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych* – Dz.U. z 2019 r., poz.1170),
  - b) grunty i budynki lub ich części stanowiące własność kościelnych osób prawnych i przez nie użytkowane z wyjątkiem części zajmowanej na wykonywanie działalności gospodarczej (art. 55, ust. 4 *Ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej* – Dz.U. z 2019 r. poz.1347),
  - c) budynki mieszkalne lub ich części (Uchwała nr XXXIV/405/2014 Rady Miejskiej we Wrześni z 16 września 2014 r.).

Zgodnie z ustawą o podatkach i opłatach lokalnych nie zwalnia się z podatku od nieruchomości gruntów i budynków, w których prowadzona jest działalność gospodarcza.

7. Interwencja władz Gminy Września przy rażących naruszeniach prawa budowlanego głównie dotyczących rozbudowy i przebudowy zmieniającej bryłę obiektów lub ich charakterystycznych elementów (zwłaszcza na obszarach objętych ochroną konserwatorską i przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków).

- Nie pozyskano informacji o rażących naruszeniach prawa budowlanego głównie dotyczących rozbudowy i przebudowy zmieniającej bryłę obiektów lub ich charakterystycznych elementów (zwłaszcza na obszarach objętych ochroną konserwatorską i przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków). W związku z powyższym nie interweniowano w takich sprawach.

8. Prowadzenie przez Urząd Miasta i Gminy we Wrześni bieżących działań mających na celu utrzymanie substancji zabytkowej obiektów wpisanych do rejestru zabytków, będących własnością samorządu gminnego.

a) Zabytki nieruchome

Września: historyczny układ urbanistyczny

Śródmieście, Opieszyn

Datowanie: XIII w. – XIX w.

Nr rejestru zabytków: 295/Wlkp/A z 19.04.2006

Na tym obszarze Gmina Września zarządza ulicami, placami i obszarami zielonymi stanowiącymi jej własność. Wszelkie prace na tym obszarze prowadzone są na podstawie pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Usunięcie 5 drzew na działce nr 1078/1 (ul. Szkolna). Posadzenie 5 drzew na działce nr 1078/1 (ul. Szkolna).	785/A/2018 z 29.11.2018
2.	Usunięcie 5 drzew na działce nr 3787/16 Posadzenie 5 drzew na działce nr 3787/16	21/A/2019 z 10.01.2019
3.	Usunięcie pnia na działce nr 3800/19 (ul. Koszarowa 9). Posadzenie drzewa na działce nr 3800/19 (ul. Koszarowa 9).	44/A/2019 z 23.01.2019
4.	Usunięcie 13 drzew na działkach nr 3789/2 i 3790/4. Posadzenie 13 drzew na działkach nr 3789/2 i 3790/4.	88/A/2019 z 20.02.2019
5.	Usunięcie 4 drzew na działkach nr 3707 i 1529. Posadzenie 4 drzew na działkach nr 3707 i 1529.	260/A/2019 z 30.09.2019
6.	Usunięcie 5 drzew na działce 960 (ul. Szkolna/ul. Jana Pawła II).	521/2019/A/Z z 12.08.2019
7.	Usunięcie 2 drzew na działce 3787/16. Posadzenie 2 drzew na działce 3787/16.	690/A/2019 z 17.10.2019
8.	Usunięcie 9 drzew na działkach nr 3789/2, 3790/4, 3790/6. Posadzenie 9 drzew na działkach nr 3789/2, 3790/4, 3790/6.	696/A/2019 z 17.10.2019
9.	Usunięcie 3 drzew (klony zwyczajne) na działce nr 968/21 (ul. Wrzosowa).	193/2020/A/Z z 01.04.2020
10.	Usunięcie 1 drzewa (jesion wyniosły) na działce nr 1447/6 (ul. Wrzosowa). Posadzenie 1 drzewa (klon zwyczajny) na działce nr 1447/6 (ul. Wrzosowa).	208/2020/A/Z z 06.04.2020
11.	Usunięcie 1 drzewa (akacja robiniowa) na działce 964/2 (pl. Św. Stanisława). Posadzenie 2 krzewów bezów lilaków na działce 964/2 (pl. Św. Stanisława).	284/2020/A/Z z 11.05.2020
12.	Usunięcie 1 drzewa (lipa drobnolistna) na działce 1369 (Rynek). Posadzenie 1 drzewa (lipa drobnolistna) na działce 1369 (Rynek).	382/A/2020 z 30.06.2020
13.	Usunięcie 1 drzewa (jesion wyniosły) na działce 1369 (Rynek). Posadzenie 1 drzewa (lipa drobnolistna) na działce 1369 (Rynek).	383/A/2020 z 30.06.2020
14.	Usunięcie 8 drzew na działkach 3731 i 1402 (pas drogowy ul. Sienkiewicza). Posadzenie 8 drzew na działkach 3731 i 1402 (pas drogowy ul. Sienkiewicza). - zgodnie z programem	386/A/2020 z 30.06.2020
15.	Usunięcie 14 drzew na działkach nr 928/6, 928/2, 928/1 (ul. Wrzosowa). Posadzenie 14 drzew (klon pospolity) na działkach nr 928/6, 928/2, 928/1 (ul. Wrzosowa).	387/A/2020 z 30.06.2020
16.	Usunięcie 1 drzewa (lipa drobnolistna) na działce nr 961 (ul. Szkolna). Posadzenie 1 drzewa (lipa drobnolistna) na działce nr 961 (ul. Szkolna).	414/A/2020 z 20.07.2020
17.	Usunięcie 3 drzew (klon jawor) na działce 968/20 (ul. Wrzosowa). Posadzenie 3 drzew (klon jawor) na działce 968/20 (ul. Wrzosowa).	776/A/2020 z 27.11.2020
18.	Budowa oświetlenia w zakresie oświetlenia przejścia dla pieszych na terenie historycznego układu urbanistycznego, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 295/Wlkp/A na terenie nieruchomości Rynek we Wrześni, dz. 1369.	184/A/2020 z 30.03.2020
19.	Budowa oświetlenia w zakresie oświetlenia przejścia dla pieszych na terenie historycznego układu urbanistycznego, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 295/Wlkp/A na terenie nieruchomości ul. Kościuszki we Wrześni, dz. 3530/1, 3530/2.	424/A/2020 z 28.07.2020
20.	Budowa oświetlenia w zakresie oświetlenia przejścia dla pieszych na terenie historycznego układu urbanistycznego, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 295/Wlkp/A na terenie nieruchomości ul. Harcerska we Wrześni, dz. 1497/2.	503/A/2020 z 19.08.2020
21.	Budowa oświetlenia w zakresie oświetlenia przejścia dla pieszych na terenie historycznego układu urbanistycznego, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 295/Wlkp/A na terenie nieruchomości ul. Sądowa we Wrześni, dz. 1006, 1012, 1313.	510/A/2020 z 24.08.2020

Września: Ratusz Miejski

obecnie Urząd Miasta i Gminy we Wrześni

ul. Ratuszowa 1

datowanie: 1909-1911

nr rejestru zabytków: 191/Wlkp/A z 28.06.2004

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Prowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków: budynku Ratusza we Wrześni pod nr 191/Wlkp/A z 28.06.2004 – zabudowa podcienia w postaci dwóch szklanych ścian w konstrukcji aluminiowej oraz budowa podestu wejściowego ze stopniami.	301/A/2020 z 20.05.2020
2.	Prowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków: budynku Ratusza we Wrześni pod nr 191/Wlkp/A z 28.06.2004 – aranżacja podcienia wejściowego.	722/2020 z 13.11.2020
3.	Wykonano wszelkie niezbędne prace wynikające z corocznych przeglądów technicznych budynku oraz bieżącą konserwację i utrzymanie obiektu.	--

Września: Willa Starosty

obecnie Urząd Stanu Cywilnego

ul. F. Chopina 9

datowanie: 1913-1915 (proj. arch. Paulus i Liloe)

nr rejestru zabytków: 385/Wlkp/A z 25.07.2006

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace wynikające z corocznych przeglądów technicznych budynku oraz bieżącą konserwację i utrzymanie obiektu.	--

Września: Szkoła Elementarna „Dzieci Wrzesińskich”

obecnie Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich i Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy we Wrześni

ul. Dzieci Wrzesińskich 13

datowanie: 2 poł. XVIII w./1837-1840

nr rejestru zabytków: 1569/A z 10.09.1974

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Wymiana stolarki okiennej parteru i poddasza dawnej szkoły elementarnej we Wrześni.	571/2019/A z 30.08.2019
2.	Wykonano wszelkie niezbędne prace wynikające z corocznych przeglądów technicznych budynku oraz bieżącą konserwację i utrzymanie obiektu.	--

Września: Altana w zespole Strzelnicy Kurkowego Bractwa Strzeleckiego

ul. Ogrodowa 6

datowanie: 1924-1926

nr rejestru zabytków: 1012/Wlkp/A z 27.10.2016

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Uzupełnienie brakującej sztachety balustrady oraz zaimpregnowanie drewnianych elementów konstrukcji i szalowania budynku altany w zespole strzelnicy Bractwa Kurkowego we Wrześni, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 1012/A z 27.10.2016 r., uszkodzonego w wyniku nawałnicy w sierpniu 2017 r.	Po-WN. 5180.10640.2.2017
2.	Wykonano wszelkie niezbędne prace wynikające z corocznych przeglądów technicznych budynku oraz bieżącą konserwację i utrzymanie obiektu.	--

Gutowo Małe: Dwór w zespole dworskim

ul. Centralna 20

datowanie: ok. 1895 r.

nr rejestru zabytków: 1733/A z 30.04.1975

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace wynikające z corocznych przeglądów technicznych budynku oraz bieżącą konserwacją i utrzymanie obiektu.	--

Węgiełki: Pałac w zespole pałacowym

ul. Kościelna 2

datowanie 3 ćw. XIX w.

Nr rejestru zabytków: 1733/A z 30.04.1975

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace wynikające z corocznych przeglądów technicznych budynku oraz bieżącą konserwacją i utrzymanie obiektu.	--

Września: park krajobrazowy w zespole pałacowym Opieszyn

obecnie park miejski im. Dzieci Wrzesińskich

ul. Opieszyn 1

datowanie: poł. XVIII w.

nr rejestru zabytków: 966/A z 05.03.1970

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace związane z bieżącą konserwacją i utrzymaniem obiektu, pielęgnacja zieleni w parku, usuwanie drzew suchych i stanowiących zagrożenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	--
2.	Usunięcie 4 drzew (3 klony zwyczajne, 1 wiąz pospolity). Posadzenie 4 drzew (jw.).	597/A/2019 z 12.09.2019
3.	Aleja zamkowa: Usunięcie 5 drzew. Posadzenie 4 drzew.	621/A/2019 z 19.03.2019 i 68/2020 z 19.03.2020
4.	Usunięcie 39 drzew (zgodnie z programem).	838/A/2019 z 21.12.2018 i 69/2020 z 19.03.2020
5.	Usunięcie grabu pospolitego na działce nr 1497/1. Posadzenie lipy drobnolistnej.	196/A/2020 z 02.04.2020
6.	Usunięcie grabu pospolitego na działce nr 1497/1. Posadzenie lipy drobnolistnej.	197/A/2020 z 02.04.2020
7.	Posadzenie 22 drzew (lipy szerokolistne, sumnie bigoniowe i wiśnie osobliwe).	267/A/2020 z 04.05.2020
8.	Usunięcie 1 klonu pospolitego na działce 775/6 (skwer przy parku). Posadzenie 1 klonu pospolitego na działce 775/6 (skwer przy parku).	777/A/2020 z 27.11.2020
9.	Usunięcie 14 drzew.	778/A/2020 z 27.11.2020
10.	Usunięcie 1 drzewa na działce 1497/1 Posadzenie 1 lipy drobnolistnej.	197/2020 z 02.04.2020

Września: Park Miejski im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

ul. I. Daszyńskiego

datowanie: 1924-1926

nr rejestru zabytków: 2118/A z 10.04.1987

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace związane z bieżącą konserwacją i utrzymaniem obiektu, pielęgnacja zieleni w parku, usuwanie drzew suchych i stanowiących zagrożenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	--
2.	Usunięcie 127 drzew oraz 866 metrów kwadratowych krzewów. Drzewostan wytypowany na podstawie pozytywnie zaopiniowanej dokumentacji projektowej rewaloryzacji założenia parkowego.	242/A/2019 z 17.04.2019 i 251/2020 z 22.10.2020
3.	Prowadzenie robót budowlanych przy zabytku – na terenie zabytkowego parku im. Józefa Piłsudskiego wpisanego do rejestru zabytków pod nr 2118/A z 10.04.1987 na działkach nr 438/4, 438/1, 438/5, 439/1, 452/1, 452/2, 512/2, 512/3 we Wrześni.	465/A/2020 z 10.08.2020
4.	Usunięcie 6 drzew (klon pospolity, 2 lipy drobnolistne, klon polny, 2 olsze czarne) Posadzenie 5 drzew zgodnie z planem nasadzeń.	775/A/2020 z 27.11.2020

Września: Ogród w zespole Strzelnicy Kurkowego Bractwa Strzeleckiego

obecnie: Park im. Kurkowego Bractwa Strzeleckiego we Wrześni

ul. Ogrodowa 6

datowanie: 1924-1925

nr rejestru zabytków: 1012/Wlkp/A z 27.10.2016

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace związane z bieżącą konserwacją i utrzymaniem obiektu, pielęgnacja zieleni w parku, usuwanie drzew suchych i stanowiących zagrożenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	--
2.	Usunięcie drzew (3 cyprysiki, 1 lipa drobnolistna, 1 żywotnik zachodni, 1 modrzew europejski, 1 jesion wyniosły). Posadzenie 4 lip drobnolistnych.	297/2020/A z 20.05.2020

Gutowo Małe: park krajobrazowy w zespole dworskim

ul. Centralna 20

datowanie: k. XIX w.

nr rejestru zabytków: 1733/A z 30.04.1975

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace związane z bieżącą konserwacją i utrzymaniem obiektu, pielęgnacja zieleni w parku, usuwanie drzew suchych i stanowiących zagrożenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	--
2.	Usunięcie 12 drzew topoli kanadyjskiej.	77//2019 z 14.02.2019
3.	Posadzenie 12 drzew lipy drobnolistnej.	79/A/2019 z 14.02.2019
4.	Usunięcie 2 drzew.	182/2020/A z 30.03.2020

Marzenin: park krajobrazowy w zespole dworskim

ul. Parkowa 4

datowanie: k. XIX w.

nr rejestru zabytków: 2079/A z 28.03.1986

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace związane z bieżącą konserwacją i utrzymaniem obiektu, pielęgnacja zieleni w parku, usuwanie drzew suchych i stanowiących zagrożenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	--

Węgierki: park krajobrazowy ze stawem w zespole pałacowym

ul. Kościelna 2

datowanie: poł. XIX w.

nr rejestru zabytków: 2096/A z 12.08.1986

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace związane z bieżącą konserwacją i utrzymaniem obiektu, pielęgnacja zieleni w parku, usuwanie drzew suchych i stanowiących zagrożenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	--

b) Zabytki ruchome

Gmina Września jest właścicielem dwóch zabytkowych wagonów kolejki wąskotorowej wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków (nr. rej. zabyt. B-266 z 18.12.2008). Prezentowane są one wraz z lokomotywą parową Px48-1785 wraz z tenderem na torach przy peronie oddającym charakter dawnego przystanku Wrzesińskiej Kolei Powiatowej. Na tablicach informacyjnych przedstawiona jest historia Wrzesińskiej Kolei Powiatowej ze schematem połączeń oraz archiwalnymi fotografiami.

c) Inne obiekty dziedzictwa kulturowego

Na terenie gminy Września znajduje się siedem grobów uczestników Strajku Szkolnego Dzieci Wrzesińskich z 1901-1902 r. Sześć grobów znajduje się na Cmentarzu Parafialnym przy ul. Gnieźnieńskiej 4 we Wrześni oraz jeden na Cmentarzu Komunalnym we Wrześni.

W styczniu 2019 r. Dyrektor Muzeum Regionalnego im. Dzieci Wrzesińskich złożył do Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie wniosek o wpisanie grobów uczestników Strajku Szkolnego Dzieci Wrzesińskich z 1901-1902 r. znajdujących się na terenie Miasta i Gminy Września do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski prowadzonej przez Instytut Pamięci Narodowej.

Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – dr Jarosław Szarek 10 lipca 2019 r. na podstawie art. 3 ust. 11 Ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski (Dz.U. 2018, poz 2529) wpisał do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski groby uczestników Strajku Szkolnego Dzieci Wrzesińskich z 1901 r. znajdujące się na terenie Miasta i Gminy Września:

- na Cmentarzu Parafialnym przy ul. Gnieźnieńskiej 4 we Wrześni:

- grób Bronisławy ze Śmidowiczów Matuszewskiej (numer ewidencyjny 54),
- grób Stefanii z Chelmikowskich Durczykiewicz (numer ewidencyjny 50),
- grób Seweryny z Wagnerów Frankiewicz (numer ewidencyjny 55),
- grób Anastazji Wojciechowskiej (numer ewidencyjny 51),
- grób Leokadii z Wojciechowskich Stankowskiej (numer ewidencyjny 52),
- grób Floriana Podsędka (numer ewidencyjny 53),

- na Cmentarzu Komunalnym we Wrześni:

- grób Walentyny z Klimasów Wyrwas (numer ewidencyjny 56).

Od tego momentu groby objęte są ochroną prawną. W związku z powyższym nie podlegają likwidacji.

W 2020 r. Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich przystąpiło do odbudowy grobu Bronisławy Śmidowicz Matuszewskiej, przywódczyni Strajku Szkolnego Dzieci Wrzesińskich. Na realizację tego zadania muzeum otrzymało z Instytutu Pamięi Narodowej dofinansowanie w wysokości 4.000,00 zł. Koszt całości odbudowy pomnika wyniósł 6.900,00 zł.

Działanie 6.3.2. - sporządzenie wykazu zespołów i obiektów nieruchomości, stanowisk archeologicznych typowanych do rejestru zabytków z terenu gminy w celu uwzględnienia ich w dokumentach planistycznych i inwestycyjnych gminy

1. Współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawie wpisania do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego obiektów budownictwa i architektury oraz zabytków archeologicznych nieujętych jeszcze w rejestrze, a reprezentujących duże walory historyczne, naukowe lub artystyczne i stanowiących ważne miejsce w krajobrazie kulturowym Miasta i Gminy Września.

- Gmina Września współpracuje z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawach dotyczących wpisania do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego obiektów budownictwa i architektury oraz zabytków archeologicznych nieujętych jeszcze w rejestrze, a reprezentujących duże walory historyczne, naukowe lub artystyczne i stanowiących ważne miejsce w krajobrazie kulturowym.

W okresie sprawozdawczym Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Poznaniu w trakcie procedowania wpisów obiektów do rejestru zabytków zwrócił się o przekazanie wszelkich informacji dotyczących:

- a) Willi Urbańskiego przy ul. Gnieźnieńskiej 36 we Wrześni. Dokumentację archiwalną dotyczącą obiektu oraz informacje historyczne przygotowywało Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich.
- b) Drugiego Pomnika 68 Pułku Piechoty we Wrześni zlokalizowanego u styku ulic Wojska Polskiego oraz J. Słowackiego. Dokumentację dotyczącą miejsca oraz informacje ewidencyjne i historyczne przygotowywały Urząd Miasta i Gminy we Wrześni oraz Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich. Sprawa jest obecnie procedowana.

2. Obiekty, które należy wpisać do rejestru – obiekty użyteczności publicznej w Gminie.

- Obiekty użyteczności publicznej stanowiące własność Gminy Września posiadające wartość zabytkową są wpisane indywidualnie do rejestru zabytków.

3. Oznaczenie zabytków archeologicznych na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych gminy na podstawie gminnej ewidencji zabytków oraz wypełnienie przez inwestorów wymogów konserwatorskich zawartych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Konserwatora Zabytków.

- Rada Miejska we Wrześni Uchwałą Nr XIII/131/2020 z 11 lutego 2020 r. uchwaliła plan zagospodarowania przestrzennego w miejscowościach Kawęczyn, Marzenin, Gulczewo. W uchwale dokonano zapisów w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego:

§ 8.

W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

1) w zakresie ochrony zabytków – strefę ochrony konserwatorskiej parku dworskiego w Kawęczynie, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 2082/A z dnia 28 kwietnia 1986 r., zgodnie z rysunkiem planu, w której obowiązuje nakaz uzyskania pozwolenia konserwatorskiego na wszelkie prace pielęgnacyjne, rewaloryzacyjne i inwestycyjne, w tym związane z wprowadzaniem obiektów małej architektury, realizacją elementów układu komunikacyjnego i nawierzchni alejek parkowych; 2) w zakresie ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego:

a) strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, zgodnie z oznaczeniami na rysunku planu:

- stanowisko 1 – obszar AZP 53-33/1,
- stanowisko 2 – obszar AZP 53-34/11,
- stanowisko 3 – obszar AZP 53-34/10,
- stanowisko 4 – obszar AZP 53-34/12,

b) dla ochrony zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego w granicach stref ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych – nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu zgodnie z przepisami odrębnymi.

Miejsca ochrony konserwatorskiej zostały wskazane na załączniku graficznym.

4. Coroczna aktualizacja gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego lub innych sytuacji kryzysowych.

- W 2016 r. Burmistrz Miasta i Gminy Września przygotował „Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Miasta i Gminy Września”.

Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.

Realizowanie i prowadzenie przedsięwzięć ochrony zabytków polega na:

1. Zapobieganiu i prowadzeniu prac przygotowawczych - w czasie poprzedzającym wystąpienie konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej,
2. Podwyższeniu gotowości wprowadzonej w okresie narastania bezpośredniego zagrożenia poprzez właściwe organy kierowania kryzysowego,
3. Reagowaniu w czasie wystąpienia i trwania konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej,

4. Zabezpieczeniu i dokumentowaniu po ustąpieniu konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.
5. Ochronie zabytków ruchomych.

„Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Miasta i Gminy Września” został uzgodniony ze Starostą Wrzesińskim (25.11.2016) oraz Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (20.12.2016). Plan został przyjęty Zarządzeniem nr 50 Burmistrza Miasta i Gminy Września z 13 marca 2017 r. Przeprowadzone zostały aktualizacje planu.